
INVOLUNTARY EXPRESSIVENESS – A CRITICAL CONCEPT IN EUGEN NEGRICI

Ionela Maria Mihale

Assist. PhD. C., “Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu

Abstract: *Involuntary expressivity represents a theoretical concept used in psychology, aesthetics, and the study of nonverbal communication, referring to the totality of expressive manifestations that occur spontaneously, unintentionally, and without conscious control, as a direct effect of an individual’s affective states, emotions, or internal tensions.*

From a psychological perspective, involuntary expressivity is considered a form of immediate externalization of internal contents (emotions, moods, conflicts), achieved through facial expressions, gestures, body posture, variations in vocal tone, or other somatic indicators. These manifestations are not deliberate and do not necessarily aim to convey a message; however, they become meaningful within the context of social interaction, functioning as authentic indicators of the individual’s subjective state.

Keywords: *Expressivity, Involuntary Expressivity*

**Contact details
of the
author(s):**

Mail: ionela.mihale0800@gmail.com

Conceptul de „expresivitate involuntară”, formulat de criticul și istoricul literar Eugen Negrici în lucrarea *Expresivitatea involuntară*, reprezintă una dintre contribuțiile importante ale criticii literare românești contemporane. Prin această sintagmă, autorul încearcă să evidențieze faptul că anumite texte pot deveni expresive și semnificative chiar și atunci când intenția autorului nu a fost una estetică sau literară.

Criticul Eugen Negrici schimbă, în esență, natura obiectului investigat. Expresivitatea involuntară nu este doar un concept teoretic abstract, ci unul care se manifestă concret în anumite texte. Textul oferă semne ale acestei expresivități doar atunci când este citit printr-o anumită perspectivă interpretativă. Astfel, rolul cititorului și al criticului devine esențial, deoarece interpretarea este cea care scoate la iveală dimensiunile expresive ale unui text aparent lipsit de intenție artistică.

Unul dintre principalele motive care explică apariția acestui paradox constă în faptul că teoria lui Negrici nu presupune un sistem teoretic rigid, cu legi și norme ușor de identificat sau clasificat. În schimb, ea funcționează mai degrabă ca o metodă de lectură și interpretare. Criticul își îndreaptă atenția

asupra unor texte considerate adesea marginale sau inferioare din punct de vedere literar: texte primitive, paraliterare, documente vechi, cronici sau scrieri cu intenție pragmatică. În aceste texte, expresivitatea apare involuntar, prin formulări neașteptate, imagini spontane sau structuri lingvistice neobișnuite.

Pentru Negrici, diversificarea receptării și înnoirea obiectului critic sunt esențiale pentru revitalizarea actului interpretativ. Studiarea fenomenologiei raporturilor dintre operă și cititor devine prioritară, deoarece tocmai această relație permite operei să își transmită mesajul de-a lungul epocilor și în contexte culturale diferite. Prin schimbarea codului de lectură și a perspectivelor critice, un text poate dobândi noi semnificații și valori.

Negrici își revendică interesul pentru etapa neprofesionistă a literaturii vechi, aducând-o din zona semnificațiilor latente în zona expresivității. Dacă nu putem vorbi despre un sistem teoretic strict, putem totuși vorbi despre un sistem al lecturii, bazat pe descoperirea sensurilor ascunse ale textelor. Autorul înțelege arta ca pe un proces de comunicare, ceea ce permite încadrarea demersului său în sfera mai largă a semioticii și a teoriilor comunicării literare.

Negrici susține că efortul cel mai mare al criticului este solicitat de textul care nu a fost destinat să fie literatură. În lipsa unei ambiguități intenționate de tip artistic, criticul este nevoit să folosească diferite contexte culturale și literare pentru a evidenția semnificațiile potențiale ale textului. În acest sens, interpretarea devine un proces de descoperire a tensiunilor semnificative din interiorul discursului.

Criticul consideră că materia literară nu poate fi niciodată epuizată în totalitate, deoarece fiecare epocă și fiecare cititor pot aduce noi perspective asupra aceluiași text. În acest proces, interpretarea poate scoate la iveală elemente expresive neașteptate, rezultate din contrastul dintre text și contextul în care este citit.

În cadrul reflecțiilor sale, Negrici face referire și la relația dintre critică și tradiția literară românească. În anumite momente, el pare să polemizeze cu pozițiile lui Eugen Lovinescu, în timp ce îl valorizează într-o măsură mai mare pe George Călinescu. De la Lovinescu preia problema dinamicii valorilor literare și ideea că valorile pot fi reinterpretate în funcție de schimbările survenite în codul de referință al cititorului. Astfel, textele pot fi revalorizate și reinterpretate în plan sincron, în funcție de sensibilitatea epocii.

Negrici propune, într-o anumită măsură, o istorie formalistă a literaturii, bazată pe teoria schimbării funcțiilor textului. Literalitatea devine o funcție posibilă a discursului, iar istoria literară nu se mai bazează exclusiv pe opere canonice, ci și pe texte marginale sau nonliterare care pot dobândi valoare estetică prin interpretare.

Criticul afirmă chiar că interpretarea poate fi privită drept „iluzia unei iluzii”, subliniind caracterul relativ al sensurilor literare. În această perspectivă, literatura apare ca un construct cultural, iar valorile estetice nu sunt permanente, ci supuse transformării în timp.

Expresia involuntară e un concept teoretic, doar în măsură în care el există și poate fi identificat într-un anumit text. Textul ne oferă semne ale expresivității involuntare doar dacă e citit prin intermediul viziunii. Unul dintre principalele motive responsabile pentru nașterea acestui paradox constă în faptul că teoria lui Negrici nu presupune un sistem teoretic coerent cu legi sau norme ușor identificate ori taxonomice.

Eugen Negrici își îndrepta, atenția asupra textelor primitive, paraliterare. Pentru Negrici, diversificarea receptării și înnoirea obiectului sunt singurele în măsură să înalțe intensitatea plăcerii și a implicării interpretului.

Lui Negrici, studiarea fenomenologiei raporturilor dintr-o operă și cititor I se înfățișează ca fiind prioritar, fiindcă aceasta poartă mesajul operei prin epoci și medii diferite, accentuând intensitatea receptării printr-o integrare semnificativă a textului. Negrici își adjudeca etapa neprofesionista a

literaturii vechi, aducând-o din zona semnificațiilor latente în zona expresivității. Dacă nu putem vorbi despre un sistem teoretic, în schimb, putem vorbi, de un sistem al lecturii.

Autorul expresivității involuntare înțelege arta sub forma unui proces de comunicare, fapt ce ne permite să-I încadrăm demersul sub umbrela generală a semioticii. Negrici spunea că efortul cel mai mare, îl va solicita textul nedestinat a fi literatura, unde, neexistând o ambiguitate intenționată de tip literar a enunțului, criticul e obligat să se folosească de contexte literare spre a-l face să para încărcat de semnificații. Negrici este convins ca o materie nu este niciodată epuizată pe deplin.

Criticul încearcă desprinderea acelor elemente ale textului care sunt în măsura să provoace o tensiune semnificativa atunci când sunt alese contexte de semn contrar. Acesta spune că „Într-o anumită măsură, prozele populare schițează, în exprimare, ceea ce teoriile suprarealiste înțeleg prin supunere la funcționarea reală a gândirii”.

În procesul de definire a expresivității involuntare, Negrici instaurează o demonizare a lui Lovinescu, în timp ce prefigurează un soi de angelizare a lui Călinescu. Acesta preia de la Lovinescu probleme dinamicii valorilor, fiindcă crede în reconvertirea, în plan sincroni, a valorilor resuscitate prin modificările aduse de timp în codul de referință a cititorului. Negrici propune o istorie formalista a literaturii, teoria schimbărilor de funcție, literalitatea ca funcție a textului, fiind principalul elementar al istoriei literare și nu componentele literare. Negrici declara cu convingere că interpretarea reprezintă iluzia unei iluzii. Cu alte cuvinte, Negrici transformă, „vocea activă” a literaturii într-una pasivă. Pentru Negrici, literatura este un simplu construct și valorile sunt perisabile.

Admițând puncte de vedere contradictorii, conceptul expresivității involuntare nu e atât un concept teoretic, sau cel puțin nu unul solid ci mai degrabă, o încercare de o restabilire raporturile dintre un text și diferitele opinii critice emise asupra acestuia în încercarea de a evita clișeizarea, monopolizarea și banalizarea cunoașterii din interiorul studiilor literare și umaniste.

Prin urmare, Eugen Negrici poate fi considerat un teoretician eclectic, ale cărui studii au contribuit la dezvoltarea reflecției asupra literaturii. Conceptul de „expresivitate involuntară” reprezintă atât rezultatul unor cercetări în domeniul pragmaticii textuale, cât și o contribuție importantă la estetica receptării. Prin această teorie, criticul încearcă să restabilească raportul dintre text și interpretările critice, evitând clișeizarea și rigidizarea discursului critic din studiile literare și umaniste.

CONCLUZII

Conceptul de „expresivitate involuntară”, elaborat de Eugen Negrici, reprezintă o contribuție importantă la dezvoltarea critică literară, prin reconsiderarea modului în care este înțeleasă expresivitatea textului. Acesta demonstrează că valoarea estetică nu depinde exclusiv de intenția autorului, ci poate rezulta din interacțiunea dintre text și cititor, în cadrul actului de interpretare.

Prin orientarea către texte marginale sau nonliterare, Negrici extinde sfera literarului și propune o metodă de lectură flexibilă, bazată pe descoperirea sensurilor latente. În acest context, lectura devine un act activ, capabil să confere semnificație și expresivitate acolo unde acestea nu au fost intenționate inițial.

Astfel, teoria expresivității involuntare evidențiază caracterul dinamic și inepuizabil al literaturii, susținând ideea că valorile estetice sunt relative și supuse reinterpretării continue, în funcție de contextul cultural și de perspectiva critică.

BIBLIOGRAFIE

- Eugen Negrici, *Expresivitatea involuntară*, Editura Cartea Românească, București, 2017.
Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008.
Eugen Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*, Editura Minerva, București, 1997.
George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1986.
Dicționar de termeni literari, Editura Academiei Române, București, 1976.